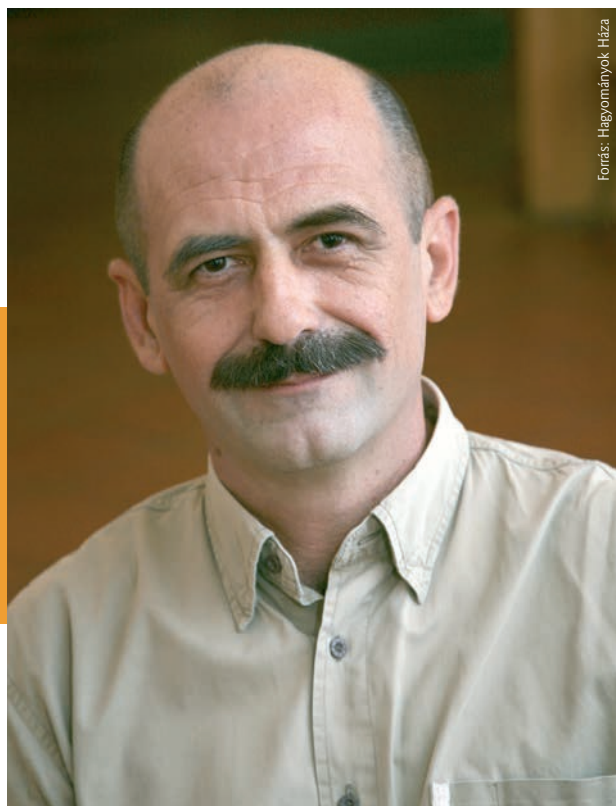

Teljes az Új Pátria sorozat

Forrás: Hagyományok Háza

Interjú Kelemen Lászlóval, a tízéves Hagyományok Háza főigazgatójával

Tíz éve nyitotta meg kapuit a Kárpát-medencei néphagyomány ápolására és továbbélésére a Hagyományok Háza. Az intézmény népzene-szerző főigazgatója, Kelemen László számol be a tíz év eredményeiről, többek közt a grandiózus Új Pátria sorozat teljessé válásáról, küzdelmeiről, az autentikus népzene és a világzene kapcsolatáról, a női és férfiének közti különbségekről, az erdélyi művész-értelmiség hagyományörző szolgálatáról.

◆ Bencsik Gyula

Gramofon: Ön is bábáskodott az idén tízéves Hagyományok Háza megszületésénél. Mi az a három eredmény, amelyre a legbüszkébb?

Kelemen László: Sok munka, harc, kínlódás, vitathatatlan eredmények is kísérték az elmúlt tíz évet. Büszke vagyok rá, hogy a Magyar Állami Népi Együttessel Erdélyben úgy tudtunk játszani, hogy az ottani emberek, akiknek az általunk is előadott zene és tánc az anyanyelvük, megkönnyezték az előadásunkat. Idén is visszamegyünk. Emellett az együttes körbejárta a világot; volt például három és fél hónapos amerikai turné a Columbia Artists szervezésében, ők 2013-ra szintén visszahívtak. Emlékezetes pillanatként él bennem, amikor az Utolsó Óra program (Kárpát-medencei hangszeres népzenei gyűjtés – a szerk.) folytatásaként tíz év után sikerült találkozni a zenészekkel. Öröm volt látni, hogyan szökken szárba a Hagyományok Háza nyári tábora. Nemrég megnyitottuk a Népi Iparművészeti Múzeumot, ami nem kis dolog ebben a válságos, pénzhiányos, kultúraellenes időszakban.

G.: Gondolom, feltétlenül idekívánczik az Új Pátria-sorozat létrehozása.

K. L.: Így van, ez a korábbi Utolsó Óra gyűjtés folyománya. 1997 és 2001 között munkatársaimmal – többek között Pávai Istvánnal, Agócs Gergellyel, Árendás Péterrel, Vavrinecz Andrással, Németh Istvánnal – a Fonó Budai Zeneházban mintegy 1250 órányi népzenei rögzítettünk. Ez a hatalmas anyag most mindenki számára elérhető lesz, kétféle módon: több mint 3000 órányi, internetes adatbázisból letölthető felvételnél, másrészt ötvenlemezes válogatás formájában. Ezt a félszáz CD-t az utóbbi egy évben adtuk ki a Norvég Alapok pályázati pénzének köszönhetően, és így 400 teljes sorozatot el tudunk juttatni a nagy európai könyvtáraknak is. A válogatás a teljes Kárpát-medence nemzetiségeire és zenei anyagára vonatkozik.

G.: A gyűjtés, rendszerezés, megőrzés mellett legalább ennyire fontos, hogy a tradíciók elevénnyé váljanak.

K. L.: Annak idején, amikor az intézményt elképzeltük és létrehoztuk, éppen egy „mozgalom” intézmény lebegett a szemünk előtt. A tánc- és mozgalmi fiaként–lányaként tudjuk, hogy minden mozgalmából annyi marad, amennyi intézményesülni tud belőle. Nem a múzeumi léttel kívántunk elsődlegesen foglalkozni, nem a holt, hanem az élő anyaggal. Minden gyűjtés annyit ér, amennyit vissza tudunk csempészni belőle a mindennapokba.

G.: A gyakorló zenészek anyagaiból visszaköszön az önök által gyűjtött zenei kincs?

K. L.: Igen, erre vagyok a legbüszkébb, például amikor azt hallom, hogy a Muzsikás együttes gyergyódamuki zenét vezet elő a koncertjén, mint legutóbb a Művészetek Palotájában. Ezeket a dalokat én gyűjtöttem, a zenekar jóvoltából pedig közkinccsé váltak. Házunk Folklórdokumentációs Központjában megtalálható az anyag, miként

könyvtárunkban Martin György vagy Lajtha László hagyatéka. Sárosi Bálint hál' istennek itt él még közöttünk, de a gyűjteményének egy részét már a könyvtárunkra ruházta. Könyv, állókép, mozgóképek, hangzóanyag egyaránt található médiatárunkban. A hozzánk betérő muzsikuskok elvihetik az anyagokat, megtanulhatják és továbbadhatják azokat. Az elmúlt időszakban gyakorlati kiadványok sorával bővítettük kínálatunkat, ilyen például a moldvai koboziskola, a székelyföldi furulyaiskola.

G.: Gyergyóditrói származása, családja, marosvásárhelyi és kolozsvári iskolái predesztinálták a hivatására?

K. L.: A fő kihívást az igazgatói feladatok jelentik számomra. Zeneszerzést tanultam, és gyakorló zenész vagyok. A népi kultúrának, a népzenenek más a jelentősége Erdélyben, mint Magyarországon. Ott rendkívül erős szolgáltatást is jelent, hiszen meg kell maradni egy alapvetően kisebbségi létben. Ezt a szolgáltatást nevelték belénk, ez nekem is erőteljes lökést adott a feladatom elvállalásához. A munkatársaimat is úgy válogatom meg, hogy elkötelezettek legyenek az ügyünk iránt.

G.: Ön azon kevés intézményvezető egyike, aki tíz év alatt a más-más beállítottságú kultúrpolitikusokkal, tárcavezetőkkel is megértette magát, sikeres tudott lenni. Mi a titka?

K. L.: A magyarországi közállapotok bizonyos szempontból elborzasztóak. Munkatársaimmal együtt komoly erőfeszítésünkbe került, hogy megpróbáljuk a saját területünket kivonni a politikai csatározásokból. Mindkét oldal felé azt kommunikáltuk, hogy ez olyan közös kincs, amelyet a magyarság egészének kell megőriznie, függetlenül attól, hogy milyen származású.

G.: A népzeneészek, folkloristák véleménye megoszlik a tekintetben, árt-e a népzene autentikusságának a világzene: az eredeti népi hangszerekbe „belekevarnak-e” az elektronikával, vagy a worldmusic népszerűsítheti a népzene, néptáncot.

K. L.: Én szakmai alapon közelíték a kérdéshez. A népzene autentikus előadása művészet. Bartók annak idején világosan leírta, hogyan lehet feldolgozni a népdalokat. Meggyőződésem, hogy aki nem játszik autentikus népzene, nem megy le falura beleszagolni ebbe a színes-szagos világba, az nem fogja tudni jól feldolgozni sem. Bartók is ezt írja. Hiába készít valaki bármilyen világzenei feldolgozást népzeneből, az alapok hiányában nem lesz elég jó és sikeres, tartalmas, megérintő művészet. Látok olyan kezdeményezéseket, amelyek beleillenek a bartóki

képbe, jöllehet populáris hangon szólalnak meg. Ilyen színvonalas műsor Bognár Szilvia, Herczku Ágnes, Szalóki Ági Szájról szájra produkciója. Tőlük egyáltalán nem féltem az autentikus népzene, míg a Nox-típusú megjelenésektől féltem. A világzenében különbséget lehet tenni értékes és értéktelen között.

G.: Mivel magyarázza, hogy az említett népdalénekes nők mellett még tucatnyi tehetséges énekesnője van az országnak, míg a nyolcvanas években a nagyközönség jóformán csak Sebestyén Mártát ismerte? És hol vannak a fiúk?

K. L.: Annak, hogy ők sikeresek lettek, az a fő oka, hogy jók, és azért jók, mert az

intézményesülés során sikerült létrehozni azokat az iskolákat, ahol kiváló mesterek képzik a tehetséges énekeseket: például Fábián Éva Óbudán, Bodza Klára Budafokon, Vakler Anna Székesfehérváron. És hogy miért nők? Talán mert a férfiakat nehezebb rávenni erre a foglalatosságra, és mert férfiként hitelesen népdalt énekelni sokkal nehezebb, mint nőként. A vokális népzene előadásmódjának is megvan a régi és az új stílusa. A régi fajtában is kétféle éneklés fedezhető fel. Az egyik az öngyógyító, befelé forduló ének, ahogy Gyimesben valaki a saját keservesét éneklé, az magának éneklé. A másik a hősi típusú éneklés, amelyet talán Ázsiából hoztunk magunkkal, és amelyet kizárólag férfiak énekeltek. A széki férfiénekesek is így énekelnek, amikor az isteneket szelídítik hozzá ehhez a zenéhez. Ez a régi stílus. Az új pedig, amikor valaki közösségben és a közösségnek énekel, kifelé. Férfiaknál mindig nehezebb ügy ez a „megmutatom magam” stílus. Berecz András, Hetényi Milán, Németh Ferenc jeles férfiénekesek, de olyan tömegben valóban nem tudtak előjönni a fiúk, mint a lányok, mert nincs mögöttük tanár.

G.: Hogyan készül a Hagyományok Háza a jubileumi évre? Mivel foglalatoskodik zeneszerzőként, előadóművészként?

K. L.: Szerencsére kaptunk annyi támogatást a minisztériumtól, hogy méltó módon tudjuk lebonyolítani az ünnepi évet. Az Állami Népi Együttes zenekarával Liszt-koncertet adunk elő a Budapesti Tavasz Fesztiválon, és nyárra is készülünk egy műsorral a Margitszigeti Szabadtéri Színpadra. Őszre népzeneészeket felvonultató koncertet tervezünk a Művészetek Palotájába. Szeretnénk a társadalom széles rétegeit megtalálni a műsorainkkal; zeneszerzőként éppen olyan projekten dolgozom, amelyik a magyar népzene és a blues kapcsolatát igyekszik föltárni. Bízom benne, hogy előbb-utóbb kopogtat az ajtómon az utódod, aki folytatni tudja az általam megkezdett munkát.

A Hagyományok Háza hivatalos honlapja:
www.hagyomanyokhaza.hu

**SZALÓKI ÁGI-BORLAI GERGŐ:
KISHÚG**

Következik is meg nem is Szalóki Ági és Borlai Gergő korábbi munkáiból, hogy olyan formát öltött a Kishúg, amilyet. Ismerve őket nem meglepő a kívül-belül minden részletében igényes kidolgozás, a stílárís burjánzás, a múltba és a jövőbe egyformán mélyen való elrédvés. Mégsem lehetne a két művészi pálya ismeretéből megrajzolni közös albumuk eredjét. Egyik ékkő következik a másik után, melyeket jól meghatározható mozdulatokkal, azonosítható eszközökkel csiszoltak, mégis mind friss, káprázatos fénnel szikrázik. A vokális alapanyag moldvai, szatmári, felvidéki, somogyi és török népdalokból, kortárs költők, Szabó T. Anna, Jónás Tamás és Lackfi János verseiből meg egy Vig Mihály-számból, illetve Ági saját verséből áll, a zenei alapokért pedig szinte egy személyben Gergő felelős, aki régi és új ötleteit alakította Kishúgának megfelelően. Nemcsak dobokon hallható ő, hanem billentyűs hangszereken, basszusgítáron és tenor basszgítáron is, illetve a hangszerezés és a computerprogramok elkészítésének feladatait is mind vállalta. A tizenkettőből csupán egy maroknyi számban segédkezik Csókás Zsolt és Sipeki Zoltán gitáros, valamint Kovács Zoltán és Orbán György bőgős. Ennek ellenére Borlai nem uralja a felvételeket, ha kéznyomának körvonalai jól láthatóak is rajtuk. Szalóki hangja tisztán szárnyal a hangfolyamokon, melankóliája, játékosága, megrendültsége, szilajsága őszintén, cicomátlanul rezeg bele az éterbe. Alázatok a szövegek formája és üzenete, illetve egymás iránt lenyűgöző. Gergő keze alatt még a másol halott bitfolyamként hőmpölygő elektronikus zakatolás is lélegezni tud, atmoszférát teremt. Csodálnám, ha vágyuk, hogy az „anyag büszke ékként maradjon fenn”, nem teljesülne.

Bérecsi Barbara

FolkEurópa – Hangvető
FECD 053

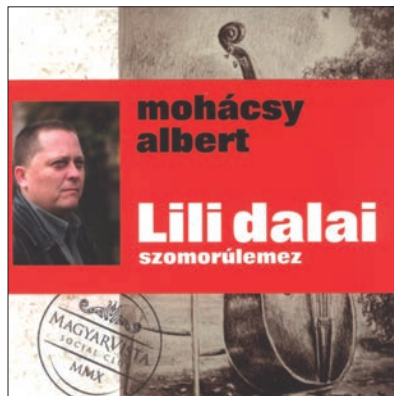
**TOMATITO & ORQUESTA NACIONAL
DE ESPAÑA:
SONANTA SUITE**

A kétszeres Grammy-díjas Tomatitót a flamenco műfajában csak Paco de Lucíához hasonlíthatjuk. Most különleges szólólemezt készített szimfonikus zenekarral. Nem tudom, csak a menedzserek szorgalmazzák-e, vagy a legtöbb zenész egy bizonyos idő után – talán becsvágyból – eljut egy olyan pontra, amikor saját zsáneréből kilépve, szimfonikus zenekarral kíván dolgozni. Ezek a próbálkozások aztán több-kevesebb sikerrel járnak. Most a spanyol nemzeti zenekar játszik Josep Pons vezényletével. A legfontosabbat, a hangszerező nevét viszont csak az apró betűs részben találjuk. Joan Albert Amargos ültette át szimfonikus zenekarra az anyagot, méghozzá úgy, hogy az nemcsak egy flamenco együttes kíséretét adja, hanem maga a zenekar egy nagy flamenco band. Bár klasszikus zenészekről megerőltető pontosságot követel a flamenco feszes ritmikájának kivitelezése, kifogástalanul oldják meg a feladatot. Ezzel együtt jót tett a műnek, hogy néhol diszkrétan zakatol taps és cajón is. A nyolc szám a tradicionális andalúz táncok mellett néhány feldolgozást is tartalmaz. Az első négy Tomatito lányának szerzeménye, és amellet, hogy jókat írt, kiválóan is énekel bennük. A Voces de Angeles (Juan Antonio Salazar) valódi katarzisélmény. A Michel Camilóval készült duólemezzel a lírai Two Much szól. Kár, hogy nem a Spaint játsszák Chick Coreától – szenzációs lenne egyszer szimfonikus zenekarral is hallani. A sort egy igazi argentin tangó örökzöld, az Adios Nonino (Astor Piazzolla) feldolgozása zárja. A gitárverseny után négy bonus track következik, a 2007-es felvételeken Tomatito és kisegyüttese alaposan megrázza a jazzt, és a szambát is stílusosan játssza. Tomatito flamenco együttesével és orchestrálva is tökéletes!

Pödör Bálint

Deutsche Grammophon – Universal
2740378

**MOHÁCSY ALBERT:
LILI DALAI – SZOMORÚLEMEZ**

Nem szeretném senkinek sem megsérteni az érzéseit, de azt vallom, nem biztos, hogy érdemes egy-egy tragédiából, nehezebb lelki periódusból mindjárt lemezt készíteni. Mohácsy Albert jó zenész, viszont nem jó komponista. Persze, a „crossover” jó búvóhely, bárki és bármi elfér mögötte: ha egyik stílus nem stimmel, ráfogjuk a másikra. Sajnos azonban a Lili dalai „szomorúlemez” igazából sem egyik, sem másik, és még csak nem is műfajteremtő, mint a manapság oly divatos Csík zenekar. Azért is érdekes a párhuzam, mert a Csík énekesnője, Majorosi Marianna is lehetőséget kapott egy szám erejéig ebben a „Magyarvista Social Club” fedőnévű formációban, amelyhez olyan komoly művészek adták a nevüket, mint Agócs Gergely vagy Borbély Mihály. Ennek ellenére a Lili dalai nem emelkedik ki a világzene átlagos kínálatából, és elsősorban azért nem, mert hiányzik belőle a valódi kreativitás, a népzenei kívüli műfajok alapos ismerete és a stílusok közös nevezőre hozásának kísérlete. Szösszenetek, ötletek, tényleges kidolgozás nélkül, és ez igaz zenére, szövegre, hangszerezésre egyaránt. A helyzetet nem javít, hogy némely előadó nem is igazán átütő. Vagy népzenei énekel, és nem tud alkalmazkodni a hol rockos, hol popos, hol inkább jazzes hangzáshoz, mint Majorosi Marianna, hol jellegtelenül, mint Horváth Sára, hol pedig egyszerűen az intonáció sem stimmel, mint Németh Ferencnél, aki valószínűleg azért tűnik néhol hamisnak, mert szándékosan próbál az ének- és beszédhang közé helyezkedni, viszont igazából egyik mellett sem foglal határozottan állást. A legjobb talán a zene fölé tisztán prózát szavaló Galkó Balázs interpretációja, illetve Pál István „Szalonnáék” autentikus kalotaszegi blokkja.

Kiss Eszter

FolkEurópa – Hangvető
FECD 050

**A NÉPZENÉTŐL
A VILÁGZENÉIG**

**1.:
azok a '70-es és
'80-as évek...**

A borító tanúsága szerint az utóbbi negyven év megkerülhetetlen etno-, világ- és népzenei szólnak a sorozat korongjain. Az elsőt mindjárt olyan együttesektől, mint a Sebő, Muzsikás, Vízöntő, Vujicsics... A legjobb lenyomatai a kor táncmuzikájának. Berecz András is megjelenik egy karakteres fűzesivel, a Zsarátnok és a Komorán is egy-egy számmal. Előbbi a sodró megszólalás mellett is a tradicionálisabb vonalat, míg utóbbi már az újító hangvételt képviseli. Simó Antal és Balla Antal 1979 szilveszterekor énekelt fel a magáét. A C.S.Ö. Töredéke disszonanciákkal kísérletezik, a Kóló pedig olyan, amilyet várunk. Ehhez képest már igazi modern zene az Éneklő kövek. Kiss Ferenc bevezetője a kezdetektől a legújabb időkig mindent megemleget: alapos, szomorkás. De jó a zene, szép a borító (a számozás ugyan rejt egy sajtóhibát) várjuk hát örömmel a folytatást! *Pödör Eszter*

FolkEurópa – Hangvető
FECD 029

**A NÉPZENÉTŐL
A VILÁGZENÉIG**

**2.:
azok a '90-es
évek...**

A sorozat második darabja méltó folytatása az elsőnek, ehhez Kelemen László írt bevezetőt. Ebben szerepel a kifejezés: „remény járt előttünk”. Szébbnél szébb dalok kerültek ebbe a válogatásba is, de valóban: mintha a remény be nem teljesülését veténé előre a sok lassú, bújtatott fájdalomról szóló zene. Slágerrel indul, a Téka Harmatos búzáját mindenki fújja, Lajkó Citerását talán nem, meg kicsit hosszú... A Nagy László-vers sokakat megihletett, Barbaro is munkába vette. A Vízöntő Cseh Tamás-os hangon szólal meg, Balogh Kálmán pedig a legjobb kávéházi miliőt varázsolja elének a Gipsy Cimbalom Band társaságában. A szatmári botlól visszanyúl az autentikus gyökerekhez, az Ökrös zenekar pedig a legkeményebb szíveket is meglágyítja... A Dresch Quartet eme feldolgozásával mindenkit meghódít, a Méta pedig klasszikus táncmuzikát idéz. *PE*

FolkEurópa – Hangvető
FECD 037

**A NÉPZENÉTŐL
A VILÁGZENÉIG**

**3.
azok a 2000-es
évek...**

A harmadik CD a „legkortársabb” ebben a sorozatban, de ne tűnjék aggasztónak: mindenki számára hallgatható, fogyasztható zenékel szolgál. Ahogy a hagyománytól időben távolodunk, úgy kap egyre tágabb teret az egyéni felfogás, újragondolás. A Tükrös együttes és a Söndörgő Ferus Mustafoval megtartja a megszokott interpretációs kereteket, amelyek a Három széki dalban egy kicsit tágulni látszanak, a Samsara Quartet és a Napra pedig már teljesen a saját képére formálja a hagyományt. A Folkestra portugál ábrándokat kerget, aztán a Besh o drom fűti fel a hangulatot, zárásként pedig Szalóki Ági búg el egy szépséges hallgatót. E harmadik CD bevezetése nem annyira a zenéről szól, inkább Krulik Zoltán személyes pályáját vázolja fel, aminek kétségtelen előnye, hogy fontos kortársakat emleget meg. S hogy vajon pontosan működik-e? Válaszol a Csík zenekar. *PE*

FolkEurópa – Hangvető
FECD 052

**TŰZ LÁNGJA:
TOVAFELÉ**

Pesti csángó muzsika – mondhatnánk találóan, hiszen az is, a moldvai népzene autentikus megszólalásának pesties ízű interpretációja, amit a Tűz lángja játszik Tovafelé című lemezén. A formáció nyolc tagját Hodorog András köti össze, az a moldvai hagyományörző zenész, akitől mindannyian moldvai népzene-tanultak. S mint ilyen saját dialektusban elmondott, az autentikustól túlzottan el nem rugaszkodott előadásmód, minden bizonnyal egy pesti táncmuzikában nagy siker, lemezen pedig inkább csak szerethető, mint etalonértékű, akárcsak Korzenszky Klára énekhangja, amely egyszerűsége ellenére valódi előadói vénáról és más műfajokban való jártasságról is árulkodik. A Hodorog Andrásal közös összeállítások jól mutatják, hogy a tanítványok megtanulták anyanyelvükön kezelni a csángó zenét, fiatalos lendületük pedig kifejezetten az erényük. *KE*

FolkEurópa – Hangvető
FECD 047

**RUSSIAN GYPSY
SOUL:
TALISMAN**

A feloszlott Loyko trió nyomán alakult Talisman harmonika-hegedű-gitár felállásban szól a hallgatókhoz – bravúrosan. Az összes közhely eszünkbe juthat, akár a CD alcímét vagy a borítóképet nézzük, akár a kiragadott kritikából szemezgetünk a kisérőfüzet belső oldalán. Tüzes, vad, zabolátlan, érzékeny. Nagyon szerethető muzsika, amely néhol lírai, néhol magával sodró, néhol egy számon belül is váltakozik, mintha hidegből forróba mártogatná a közönséget. Recitál, meg-megugrik a Waltz-Tangóban, megvadul, nyerit a Flames során, és a legszebb filmzenékel vetekszik a Tabor címűben. A The Way to Buchara keleties színekkel fest, a Romeo and Julia meg persze szinte könnyekre fakaszt. Nagyrészt hangszeres kompozíciók ezek, de néha még énekelnek is a zenészek, ezzel aztán teljes lehet az átélés! Jó szívvel ajánlom mindenkinek téli estékre, léleklevegítőnek. *PE*

ARC Music – Karsay és Társa
EUCD 2292

**MARIA
FARANTOURI
SINGS TANER
AKYOL**

Maria Farantouri énekesnő jelkép nemcsak hazájában, Görögországban, hanem az egész világon. Kontraaltja segítségével évek óta vesz részt a békét és egyenjogúságot hirdető politikai küzdelmekben. A klasszikus zenében, a népzeneben és populáris műfajokban is egyaránt könnyedén mozog. A lemezen hallható kompozíciókat és tizenegyből háromnak a szövegét a török származású, Berlinben élő, harmincnégy éves Taner Akyol baglamaművész, énekes szerezte. Közreműködik a Berlin Concerto Chamber Orchestra, illetve Antonis Anissegos zongorán és Jarrod Cagwin ütőhangszereken. Felemelő és megrázó az élmény, melyet Farantouri hangja és Akyol lantjátéka nyújt; a kitalált történet epizódjai elevenednek meg, a hit ereje tör utat a görög fordításban előadott ósi anatóliai dalokban és a dersimi vérengzésre emlékező, zazaki nyelvű siratóban. *BB*

Enja – Varga
ENJ-9561 2